

BIOGRAFICKÝ LEXIKÓN SLOVENSKA REALIZÁCIA PROJEKTU

DOC. PHDR. AUGUSTÍN MAŤOVČÍK, DRSC.

The article was written on the occasion of the publication of the eighth volume of *Biografický lexikón Slovenska (Biographical Lexicon of Slovakia)*, which is part of the project dedicated to processing and publishing the important work of the National Biographical Institute of the Slovak National Library (SNL). The lexicon contains more than 1,300 entries regarding personalities of the historical, cultural, socio-political and national life of Slovaks. Each volume of the *Biographical Lexicon of Slovakia* contains entries of important figures who died between 1984 and 1995, including exiled writers, representatives of spiritual and church life and newly discovered important figures. The lexicon can therefore be considered beneficial especially from the point of view of getting to know Slovak personalities and the role they played in our national and cultural history.

Keywords: *Biographical lexicon of Slovakia*, biography, publishing activity, lexicons, Slovak personalities, National Biographical Institute, Slovak National Library

✉ augustin.matovcik@gmail.com

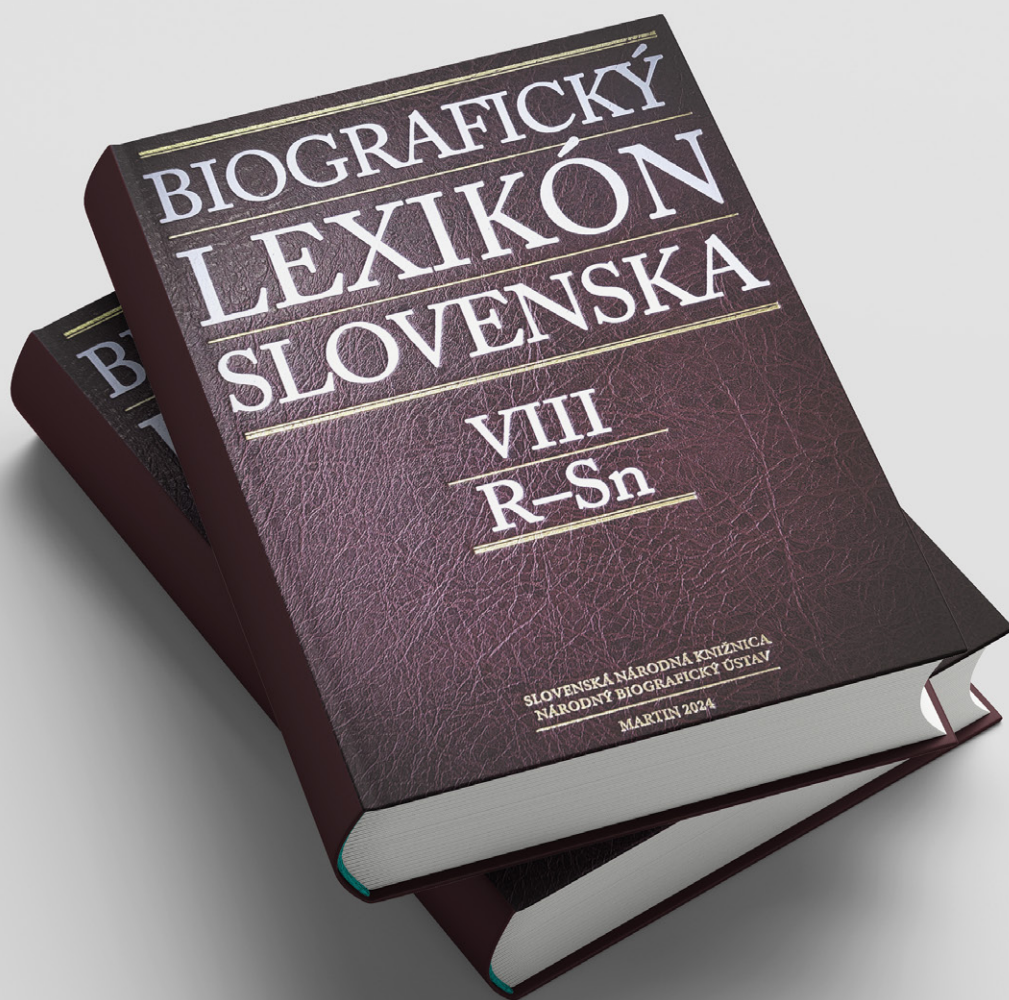
Po takmer štyroch rokoch od vydania ostatného zväzku vyšiel v prvej polovici roku 2024 ôsmy zväzok *Biografického lexikónu Slovenska* (písmená R – Sn), ktorý je výsledkom sústredeného úsilia, autorskej a redakčnej činnosti nevelkého kolektívu odborných pracovníkov Národného biografického ústavu Slovenskej národnej knižnice. Je potešujúce, že sa týmto vydaním naplňa realizácia projektu spracovania a vydávania erbového diela Národného biografického ústavu, ktorý je súčasťou koncepcie a programu tohto pracoviska od jeho založenia v roku 1969.

Je všeobecne známe, že v spracovaní slovníkových a encyklopedických diel Slovensko oproti susedným literatúram (české, maďarské, rakúske a i. slovníky) značne zaostávalo, čo sa týka aj vydávania biografických príručiek. Konštatovali sme to už na vedeckom seminári o úlohách biografického a bibliografického výskumu na Slovensku, organizovaného novozałożeným Biografickým ústavom Matice slovenskej (*Biografické štúdie* 3 1972), ako aj v neskorších príspevkoch. Pri vydaní ôsmeho zväzku *Biografického lexikónu Slovenska* je vhodné priblížiť knihovníckej a kultúrnej verejnosti vznik, genézu a doterajšiu realizáciu projektu tohto slovníkového diela.

ZALOŽENIE BIOGRAFICKÉHO ÚSTAVU

Keď sme v roku 1969 na pôde Matice slovenskej uvažovali o založení nového pracoviska pre výskum a spracovanie životopisov slovenských dejateľov, mali sme predstavu o budovaní dokumentácie, rozvíjaní bádania a spracovaní štúdií, monografií i slovníkových publikácií o živote a diele slovenských osobností od najstarších čias do súčasnosti. V kruhu odborných matičných pracovníkov, na početných diskusiách sa postupne črtala koncepcia a zameranie nového pracoviska – Biografického ústavu. Totiž, takéto pracovisko, špecializované na biografický výskum, na Slovensku dovtedy chýbalo a jeho utvorenie v Slovenskej národnej knižnici s jej bohatými knižnými a rukopisnými fondmi bolo adekvátne a reálne, a to aj v zložitej kultúrno-politickej situácii.

Pri zakladaní a budovaní nového pracoviska sme mali predstavu, že ústav budeme organizovať ako stredisko pre dokumentáciu a výskum biografii slo-

venskej národnej reprezentácie, a preto prvoradou úlohou ústavu bolo zhromažďovať, skúmať a spracovávať životopisné pramene, budovať dokumentáciu a poskytovať informácie o živote tých jednotlivcov – Slovákov i slovacikálnych dejateľov, ktorí sa evidentným spôsobom zúčastňovali a zúčastňujú na kultúrnom, vedeckom, umeleckom, hospodárskom, politickom a spoločenskom živote nášho národa v minulosti i súčasnosti. V koncepcii Biografického ústavu, popri budovaní dokumentácie, od začiatku bolo spracovanie a vydanie univerzálneho biografického slovníka slovenských osobností.

VYDANIE 6-ZVÄZKOVÉHO SLOVENSKEHO BIOGRAFICKÉHO SLOVNÍKA (1986 – 1994)

Organizovať takéto pracovisko a vydať takto široko koncipovaný slovník v čase tušeného vývoja politických pomerov po okupácii Československa v auguste 1968 a následnej normalizácii a perzekúcii kultúry bolo v mnohom komplikované. Napriek všetkému, po prekonaní mnohých prekážok, výsledkom mimoriadneho pracovného úsilia nevelkého kolektívu vedeckých a odborných pracovníkov ústavu i širšieho kruhu autorov hesiel v priebehu počiatočných rokov bolo vydanie prvého zväzku *Slovenského biografického slovníka* v roku 1986, ktorý zastrešovala hlavná redakcia slovenských vedeckých pracovníkov na čele s hlavným redaktorom a predsedom Matice slovenskej Vladimírom Mináčom. V búrlivých nasledujúcich 80. a 90. rokoch sa podarilo spracovať a vydať kompletný 6-zväzkový *Slovenský biografický slovník* (1986 – 1994), ktorý s vyše 12 600 životopisnými heslami predstavoval najobsiahlejšiu encyklopédiu slovenských a slovacikálnych osobností s uzavretým životom a dielom od Veľkej Moravy po súčasnosť.

PROJEKT A VYDÁVANIE BIOGRAFICKÉHO LEXIKÓNU SLOVENSKA

Pretože *Slovenský biografický slovník* je uzavretým lexikografickým dielom, poznačený sumou znalostí i politickými obmedzeniami doby jeho vzniku, pracovníci Národného biografického ústavu SNK pripravili koncepciu novej edície viaczväzkového slovníka pod názvom *Biografický lexikón Slovenska* (BLS).

Slovník podľa novej koncepcie, popri upravených, doplnených a revidovaných heslách z pôvodného *Slovenského biografického slovníka*, obsahoval nové heslá slovenských dejateľov, predovšetkým heslá dejateľov zomrelých v rokoch 1984 – 1995; ďalej heslá zabudnutých, neprávom obchádzaných exilových autorov; heslá nedocenených reprezentantov duchovného a cirkevného života; heslá novoobjavených dejateľov slovenských národných dejín.

Do takto koncipovaného *Biografického lexikónu Slovenska* sme nezaradili heslá tých dejateľov, ktorí nezodpovedajú objektívne platným hodnotovým kritériám. Medzi nimi to boli najmä dejatelia zväčša regionálneho významu a osobnosti s okrajovou slovacitou, jednotlivci s chýbajúcimi základnými biografickými údajmi, dejatelia pôvodne preferovaní na základe dobových politických (totalitných) kritérií; dejatelia, ktorí sa na Slovensku len narodili, ale trvalo pôsobili mimo nášho územia (pozri úvod k prvému zväzku *Biografického lexikónu Slovenska* 2002, s. 5 – 6).

V takejto koncepcii pracovníci Národného biografického ústavu, pôsobiaceho od roku 2000 v organizačnej štruktúre ústavov Slovenskej národnej knižnice, v intenzívnej kooperácii a s účasťou širokého kruhu autorov životopisných hesiel z celého Slovenska i zo zahraničia, v priebehu nasledujúcich dvoch desaťročí (2002 – 2020) pripravili a vydali sedem zväzkov *Biografického lexikónu Slovenska*. Takto pripravený lexikón rozsahom i spôsobom spracovania sa dôstojne zaraďuje medzi porovnateľné biografické slovníky v medzinárodných reláciách a je mimoriadnym prínosom pre poznanie slovenských osobností a ich miesta v našich národno-kultúrnych dejinách.

BIOGRAFICKÝ LEXIKÓN SLOVENSKA, ZV. VIII (2024)

Najnovší zväzok *Biografického lexikónu Slovenska* (písm. R – Sn) prináša vyše 1 300 životopisných hesiel slovenských a slovacikálnych osobností zo všetkých oblastí tvorivej práce, historického, kultúrneho, spoločensko-politického a národného života Slovákov, činných od najstarších čias a zomrelých do roku 2000. Z najstarších historických období sú to dejatelia z rozvetvených šľachtických rodov, župní hodnostári a verejní činitelia (Radvan-skovci, Rakociovc, Révaiovci); tvorivé osobnosti reprezentujú pedagógovia, duchovní dejatelia, politici, právnici, ale aj ekonómovia a podnikatelia a i. Z kultúrno-literárnej a umeleckej oblasti sú to divadelníci, hudobníci, ale aj historici (František V. Sasinek, Daniel Rapant), knihovníci a bibliografi (Ľudovít V. Rizner), básnici, prozaici, publicisti a početní spisovatelia vôbec, medzi nimi klasici na-

šej literatúry Martin Rázus, Vladimír Roy, Janko Silan, Andrej Sládkovič, Rudolf Sloboda, Ján Smrek a ďalší. Pri heslách týchto osobností sú zvlášť cenné bibliografické informácie, súpisy diela a prehľady základnej literatúry o tvorcovi, predstavujúce neraz stručné personálne bibliografie. Podľa edičnej poznámky súčasného manažéra projektu Zdenka Ďurišku heslá v ostatnom zväzku slovníka sú „výsledkom tvorivej a výskumnej činnosti autorov a ukrýva sa za nimi aj množstvo neviditeľnej mravčej, často úmornej redakčnej práce. Bez ochoty a nadšenia autorov by sme takéto dielo nevytvorili“ (*Biografický lexikón Slovenska 2024*, s. 743). Takéto nadšenie a ochota i neúnavná redakčná práca bude nevyhnutná aj pri spracovaní a dokončení celého projektu *Biografického lexikónu Slovenska*. Niet pochýb o tom, že dokončený *Biografický lexikón Slovenska* bude „prínosom pre biografický výskum a zaujme priaznivcov slovenských dejín, biografistiky i genealógie“ (*Biografický lexikón Slovenska: VIII, R-Sn 2024*, s. 743).

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

Biografické štúdie 3. 1972. Martin: Matica slovenská.

Biografický lexikón Slovenska: VIII, R – Sn. 2024. Martin: Slovenská národná knižnica.

Biografický lexikón Slovenska. 2002 – 2020. Martin: Slovenská národná knižnica.

Slovenský biografický slovník. 1986 – 1994. Martin: Matica slovenská.

MOHLO BY VÁS ZAUJÍMAŤ...

Jednotlivé zväzky *Biografického lexikónu Slovenska* si môžete objednať prostredníctvom e-mailu na objednavky_knihy@snk.sk alebo telefonicky na čísle +421 43 2451 224.

Celý katalóg publikácií z vydavateľstva SNK si môžete prezrieť online naskenovaním QR kódu nižšie.

